

Pohjois-Suomen syntymäkohortti 1986 ja ADHD

Tuula Hurtig, FT, tutkija
Terveystieteiden laitos
Lastenpsykiatrian klinikka
Oulun yliopisto
tuula.hurtig@oulu.fi

Lyhyt johdatus aiheisiin

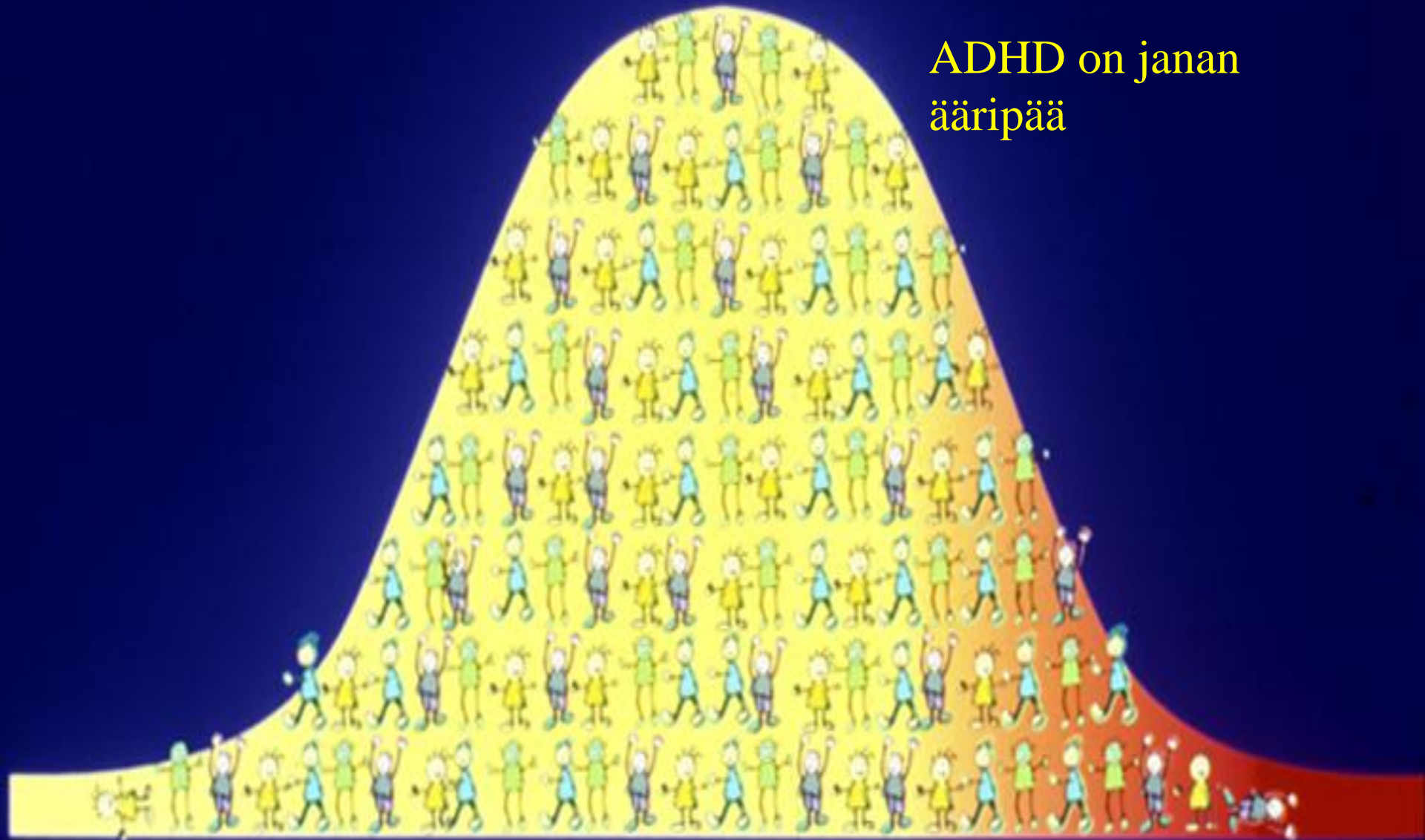
- useimmiten elinikäinen ongelma
- taustalla geenien ja ympäristön yhteisvaikutus
- paljon liitännäisongelmaa
- estää ihmistä toimimasta kykyjensä edellyttämällä tavalla!

PARENT-
TEACHER
CONFERENCE

"Your son has a very short attention span, Mr. Clayton."

ADHD on janan
ääripää

LOW

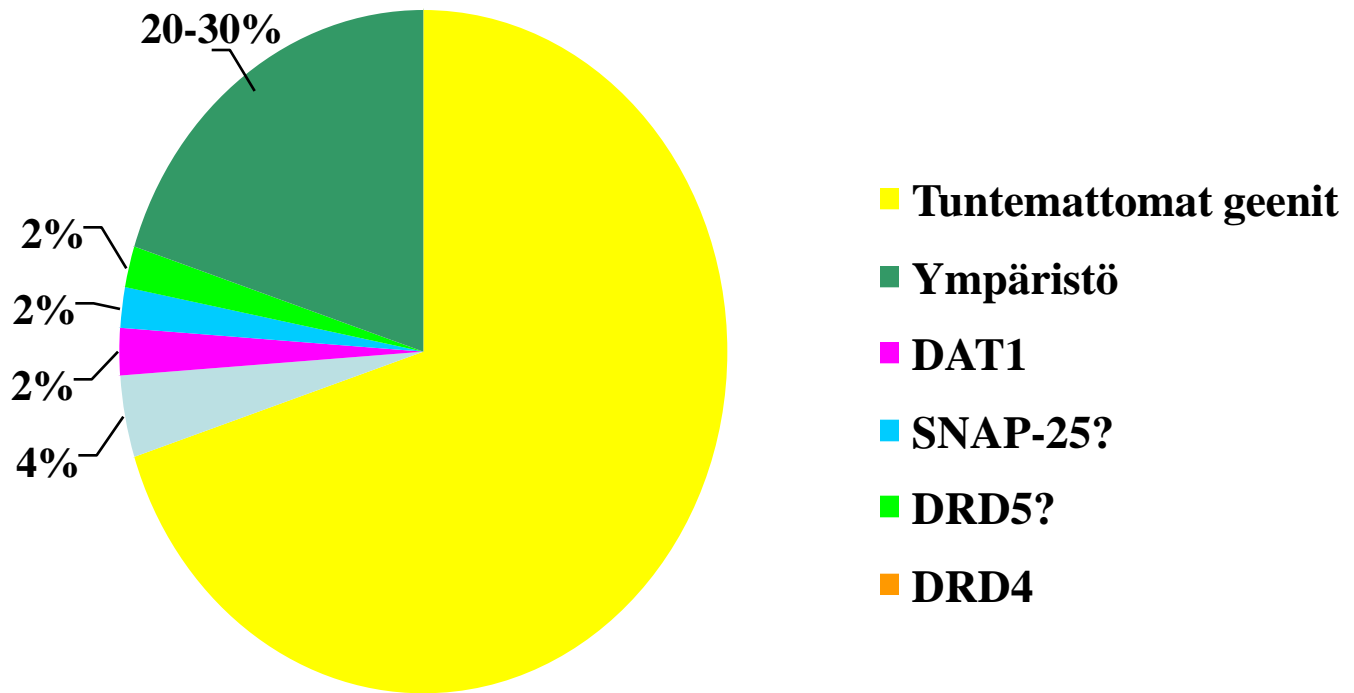
Inattention /

HIGH

Inhibition

Activity level

ADHD:n etiologia

Sunohara G, et al. *J Am Acad Adolesc Psychiatry*. 2000;39:1537-1592; Giros B, et al. *Nature*. 1996;379:606-612; Faraone et al., 2001

LAPSET-projekti 1989

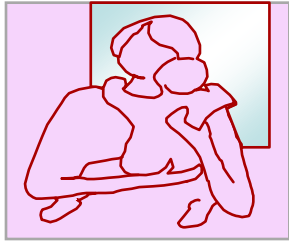
Valtakunnallinen lastenpsykiatrinen tutkimus

- Kaikkien psyykkisten häiriöiden esiintyvyys kahdeksanvuotiailla yhteensä 21.8 %
  - ahdistuneisuushäiriöt 5.2%
  - spesifisiä pelkoja 2.4%
  - masennus 6.2%
  - käytöshäiriöt 4.7%
  - ADHD 7.1%
- nuoret?

Pohjois-Suomen syntymäkohortti 1986 (N=9432), kaikki Oulun ja Lapin lääneissä 1.7.1985-30.6.1986 syntyneet

Aineiston keräys

24 raskaus-
viikko

Syntymä
1.7.85-30.6.86
N=9479
N=9432 elävänä syntynyttä

7-8 -vuotiaana
N=9357

15-16 -vuotiaana
N=9340

7-v. Suomessa N=9326

Postikysely vanhemmille:
-lapsen kasvu ja kehitys, terveys, koulu,
perheen sosiaalinen asema (n=8614, 90%)

8-v. Suomessa N=9297

Kysely vanhemmille:
- lapsen psykomotorinen kehitys ja käyttäytyminen (n=8379, 90%)
Kysely opettajille:
- lapsen käyttäytymisen ja tunne-elämän häiriöt (n=8525, 92%)

15-16-v. Suomessa N=9215

Postikysely nuorelle
n=7344 (80%)

Postikysely
vanhemmille
n=6985 (76%)

Kliiniset tutkimukset
n=6798 (74%)

ADHD-tutkimus
Swan-lomake
n=6728 (73%)

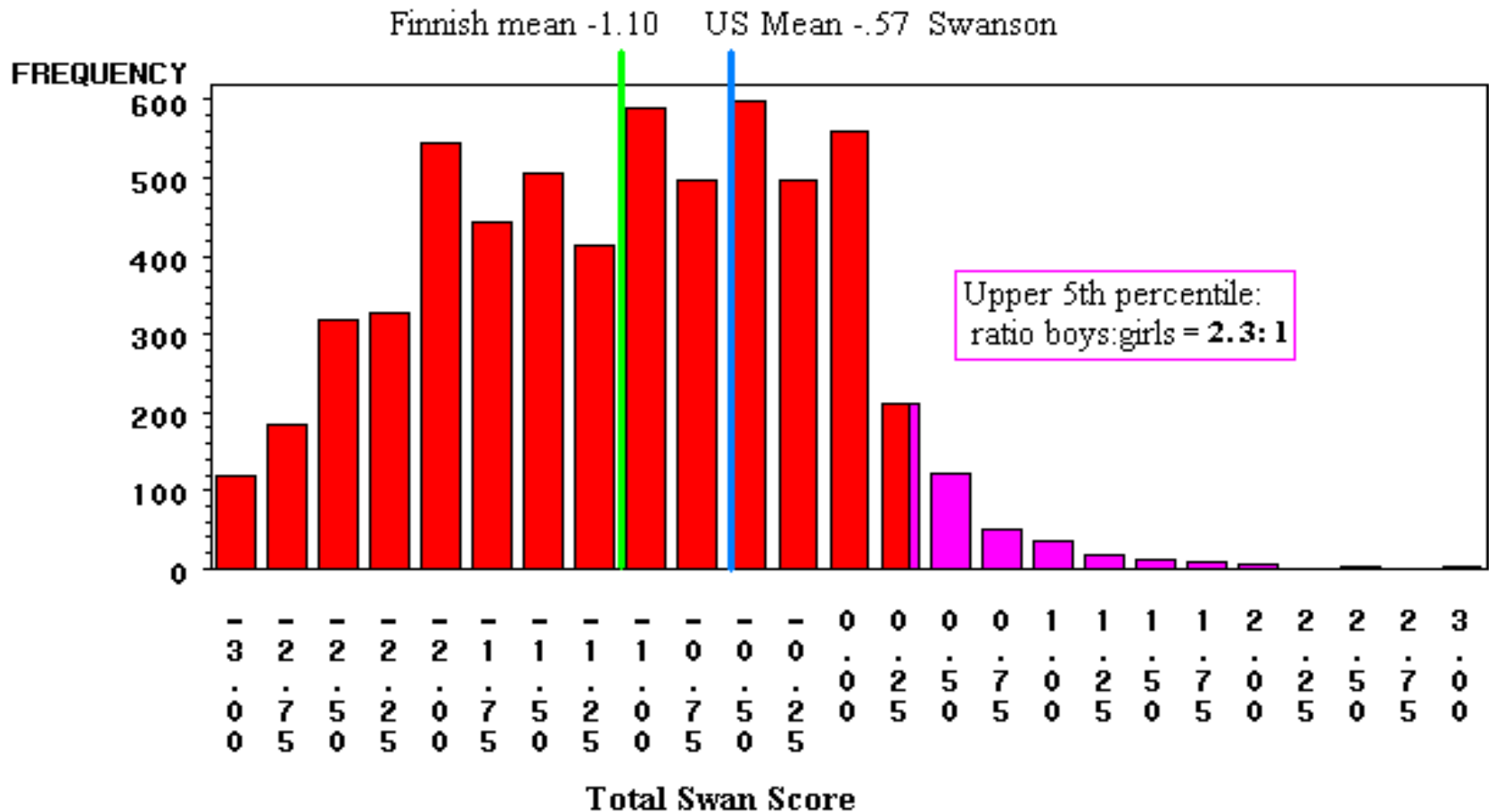
ADHD-tutkimuksen aineisto ja menetelmät

- Aineistona Pohjois-Suomen syntymäkohortti 1986, lapsia elossa 15-vuotiaana 9340
- Vv. 2000-01 kyselylomakkeet nuorille (N=6888) ja heidän vanhemmilleen (N=6643)
- Nuoret: psyykkiset oireet (YSR, Achenbach 1991), koulu, terveys, hyvinvointi
- Vanhemmat: nuoren ADHD-oireet (SWAN, Swanson et al. 2001), perhetilanne, hyvinvointi

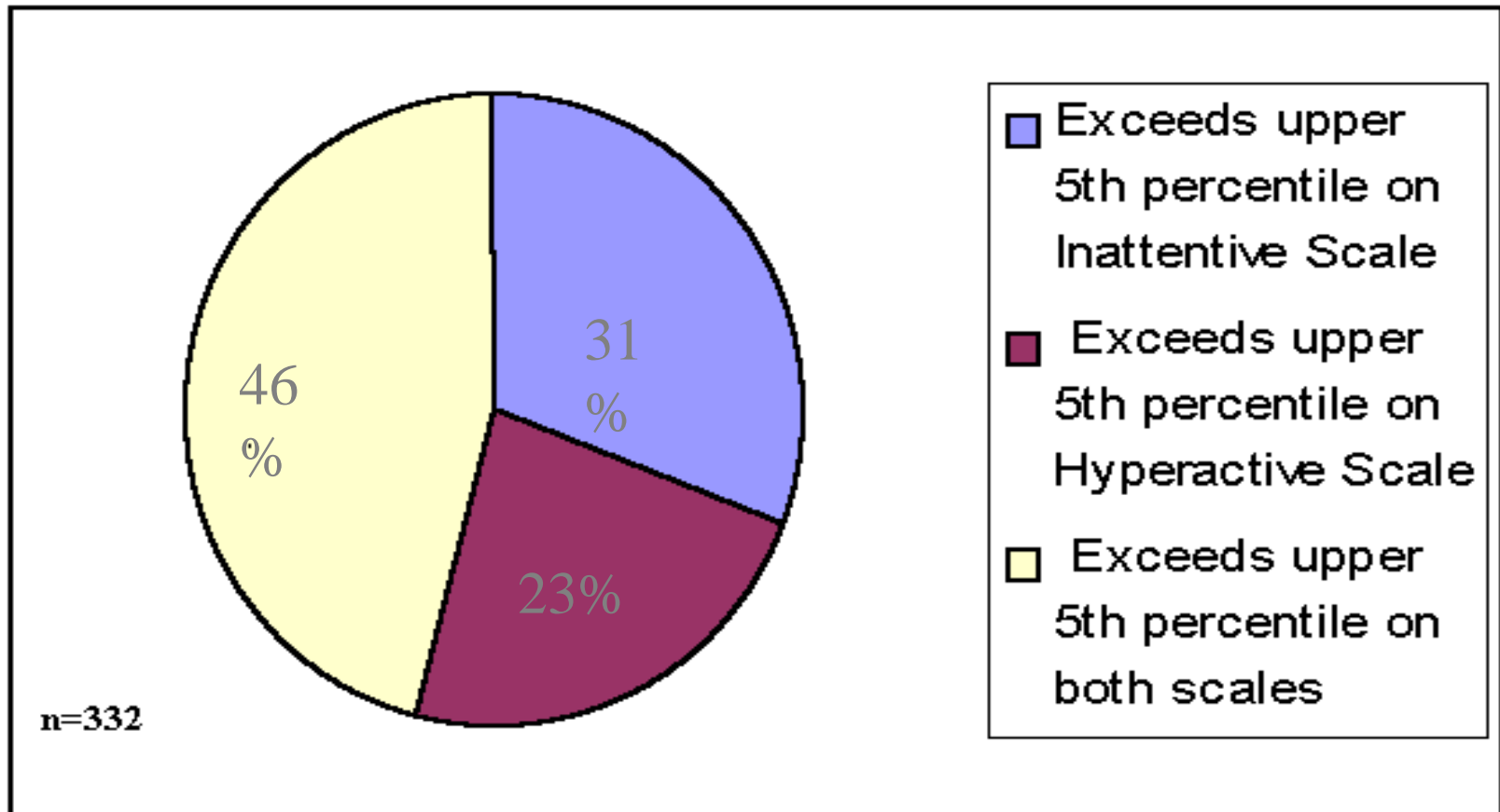
SWAN-lomake (Swanson et al. 2001)

- SNAP pohjalla
- mittaa ADHD-oireita
- 9 inattentiivisuus-, 9 hyperaktiivisuusoiretta, 3 alaskaalaa: inattentiivinen, hyperaktiivis-impulsiivinen, yhdistetty, vrt. DSM-IV: 18 ADHD-oiretta ja 3 tyyppiä
- 7-portainen asteikko, keskellä 0 kuvaa keskimääräistä käytöstä, arvot 1,2, ja 3 jonkinasteisia ongelmia
- soveltuu (hyvin) epidemiologiseen käyttöön

Distribution of NFBC on SWAN questionnaire (6062 respondents)

Symptom Domains in NFBC adolescents exceeding upper 5%ile on SWAN total score

Tulokset, NFBC86 ja SWAN, YSR

- 15-vuotiaat tytöt raportoivat enemmän ADHD-oireita ja käytösongelmia kuin pojat (YSR), vanhemmat raportoivat enemmän ADHD-oireita pojilla kuin tytöillä (SWAN) (Hurtig et al. 2005 ECAP)
- ADHD (SWAN, YSR)- ja käytösongelmat (YSR) olivat yhteydessä nuoren perheymppäristöön (vähiten oireita niillä, jotka asuivat ydinperheessä tai suuressa perheessä) (Hurtig et al. 2005 ECAP)

Tulokset, NFBC86 ja SWAN

- ADHD-oireet (liitännäissairaudet poissuljettuna) heikensivät osalla nuoria koulumenestystä, koulutussuunnitelmia, fyysistä terveyttä ja psykososiaalista hyvinvointia (ei ystäviä, tyytymätön elämään, tyytymätön ulkonäköön) (Taanila et al. 2009 Int J Circum Health)
- ongelmat kasaantuivat osalle ADHD-nuoria, heillä myös vakava-asteinen ADHD
- osalla ADHD-nuoria kuitenkin meni hyvin

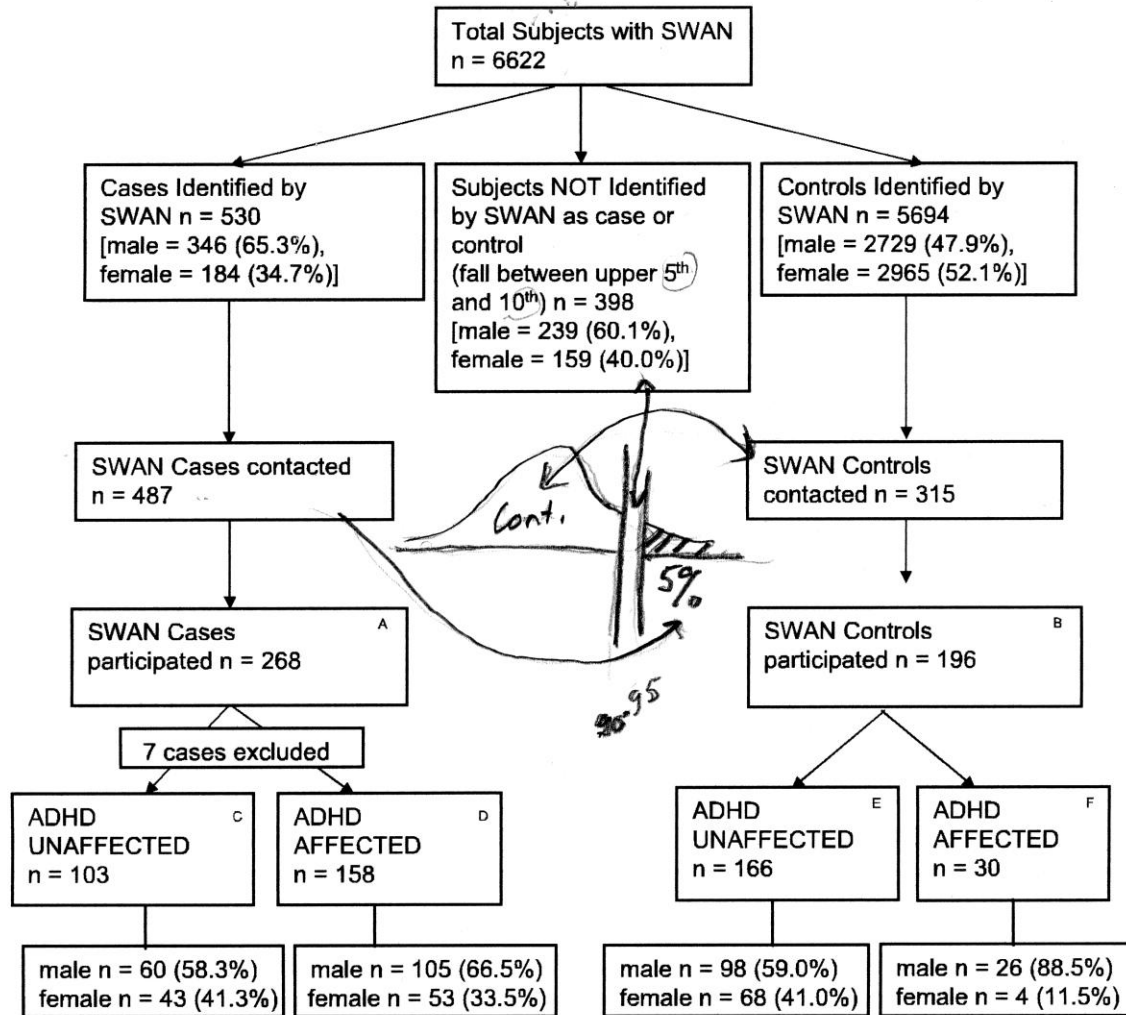
Tulokset, NFBC86 ja SWAN

- inattentiiviset ADHD-oireet (erityisesti jos: vaikeuksia järjestellä tehtäviä, hukkaa tavaroita, hajamielinen) olivat yhteydessä negatiivisiin prodromaalioireisiin (vaikeuksia kontaktin luomisessa, vetäytyvä, vaikeuksia aloittaa tai päättää tehtävää, vaikeuksia suorittaa jokapäiväisiä tehtäviä) (Hurtig et al. 2009 Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol)

ADHD-haastattelututkimus

- Vv. 2002-03 kliininen haastattelututkimus (Kiddie-Sads-PL, Kaufman et al. 1997):
- 471 16-18-vuotiasta nuorta osallistui (272 SWAN-casea, 199 SWAN-kontrollia), data-analyyseissä 457 nuorta
- Nuoren psykiatriset diagnoosit tällä hetkellä ja aiemmin, perhetilanne, vanhempien psyykkiset oireet

Fig. 1 Chart of subject flow and diagnostic classification. Subject flow from SWAN scores to best estimate attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD) classification at various stages. Superscripts in each box refer to SWAN classification (A, B) or best estimate ADHD classification (C–F). SWAN = Strengths and Weaknesses of ADHD-Symptoms and Normal-Behavior Scale.

Tulokset, NFBC86 ja Kiddie-Sads-PL

- 148 lapsuusiän ADHD, 105 nuoruusiän ADHD, lisäksi probable-caseja, nuoruusiän prevalenssi n. 8% (Smalley et al. 2007 JAACAP)
- komorbiditeetti yleistä, melkein puolella (n=49) ADHD-nuorista liitännäisenä ainakin käytöshäiriö-, masennus- tai alkoholin väärinkäyttödiagnoosi
- ADHD ja komorbiditeetti olivat yhteydessä perheympäristöön (asuivat muussa kuin ydinperheessä, ja vanhempien kanssa, joilla oli psyykkisiä ongelmia ja jotka eivät välittäneet nuoren asioista) (Hurtig et al. 2007 ECAP)

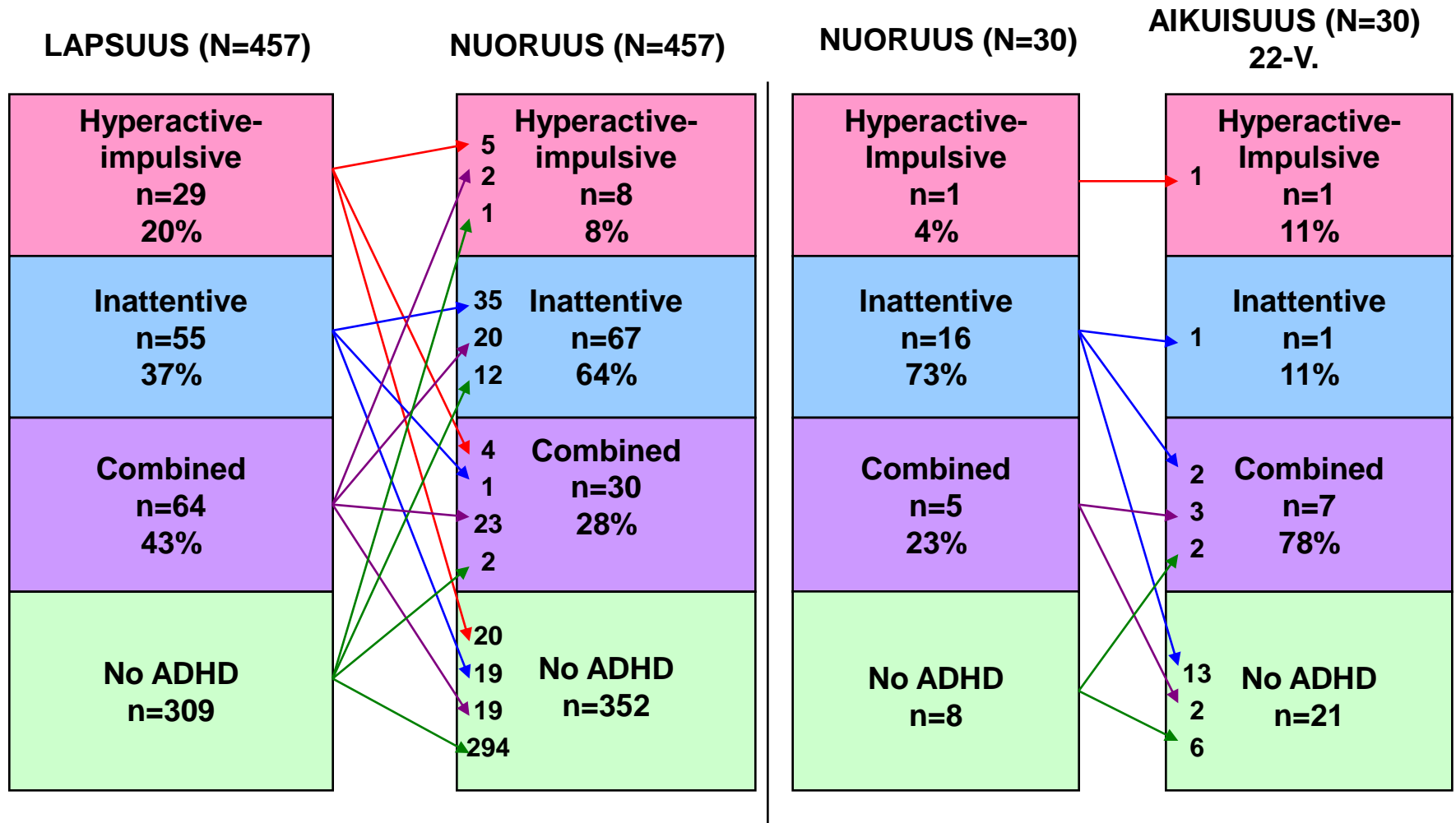
Tulokset, NFBC86 ja Kiddie-Sads-PL

- ADHD:n alatyypeistä yleisin lapsuudessa oli yhdistetty muoto, nuoruudessa yleisin oli inattentiivinen muoto
- Kahdella kolmasosalla ADHD-lapsista häiriö jatkui nuoruudessa
- ADHD:n pysyvyyteen olivat yhteydessä tietyt tarkkaamattomuusoireet (vaikeuksia järjestellä tehtäviä, hukkaa tavaroita, on hajamielinen), varhain alkanut masennus tai oppositiohäiriö sekä isän ADHD-oireet (Hurtig et al. 2007 JAACAP)

ADHD-seuranta nuoruudesta nuoreen aikuisuuteen

- vielä vähän tehty
- syntymäkohortissa aloitettu seuranta
- oireet vähenevät, mutta tarkkaamattomuus ja ehkä impulsiivisuus säilyvät
- oireet muuttuvat

ADHD:n alatyypit lapsuudesta nuoruuteen ja nuoreen aikuisuuteen

Pohdintaa

- rikkonainen perhe lisää selvästi ADHD-nuoren riskiä saada käytöshäiriö → perheiden hyvinvointiin huomiota
- ADHD-lapsen vanhemmille tukea varhaisessa vaiheessa
- neuvola!

Pohdintaa

- koululla hyvät mahdollisuudet tunnistaa erilaisuus ja ohjata osa-aikaiseen erityisopetukseen
- koulu tärkeä osa lapsen ja nuoren elämää
→ ADHD-lapsen koulunkäynti saatava sujuvaksi alusta alkaen

Mutta kuitenkin...

- ADHD-lapsi ja nuori on usein luova, energinen, utelias, kekseliäs
- taide tai liikunta voi kompensoida puutteita
- kalastus!
- tärkeintä on oman paikan löytäminen yhteiskunnassa!

ADHD-työryhmämme

Lastenpsykiatrian klinikka, OYS

Irma Moilanen, Hanna Ebeling

Terveystieteiden laitos, OY

Anja Taanila, Marjo-Riitta Järvelin, Tuula

Hurtig

UCLA, US

Susan Smalley, James McGough, Sandra

Loo

Kiitos mielenkiinnosta!